

**ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ УМОВИ ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ
В АДМІНІСТРАТИВНІЙ СПРАВІ: ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА
НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ**

**PREREQUISITES AND PROCEDURAL CONDITIONS FOR INITIATING
PROCEEDINGS IN AN ADMINISTRATIVE CASE: GUARANTEES
FOR THE EXERCISE OF THE RIGHT TO APPEAL TO COURT**

У статті досліджено передумови та процесуальні умови відкриття провадження в адміністративній справі як ключові гарантії реалізації конституційного права особи на звернення до суду. Використано системний аналіз положень Конституції України, Кодексу адміністративного судочинства України та узагальнено практику адміністративних судів щодо застосування процесуальних механізмів на стадії вирішення питання про відкриття провадження. Визначено, що ефективність доступу до адміністративного правосуддя залежить від чіткого розмежування передумов права на звернення з адміністративним позовом і процесуальних умов належного здійснення цього права, оскільки різні порушення спричиняють різні процесуальні наслідки (залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви або відмова у відкритті провадження). Вивчено порядок перевірки суддею відповідності позовної заяви вимогам статей 160–161 КАС України, а також обґрунтовано значення судового контролю за додержанням таких умов, як належна процесуальна дієздатність суб'єкта звернення, підтвердження повноважень представника, виконання вимог досудового врегулювання у випадках його обов'язковості, відсутність тождесних позовів, дотримання правил об'єднання позовних вимог, наявність законних підстав звернення в інтересах інших осіб, дотримання строків звернення та спеціальних строків для суб'єктів владних повноважень у спорах про стягнення коштів. Обґрунтовано, що зазначені процесуальні «фільтри» мають легітимну мету забезпечення процесуальної економії та юридичної визначеності, однак їх застосування повинно бути пропорційним і не підривати сутність права на доступ до суду. Зроблено висновок, що поєднання передумов і процесуальних умов утворює нормативну основу виникнення та розвитку адміністративного судочинства, а також визначає межі допустимості повторного звернення до суду залежно від виду ухвали, постановленої на початковій стадії процесу.

Ключові слова: адміністративне судочинство; відкриття провадження; передумови звернення до суду; процесуальні умови; позовна заява; повернення позову; доступ до правосуддя.

The article examines the prerequisites and procedural conditions for initiating proceedings in an administrative case as key guarantees for the exercise of a person's constitutional right to appeal to court. A systematic analysis of the provisions of the Constitution of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine was used, and the practice of administrative courts regarding the application of procedural mechanisms at the stage of resolving the issue of initiating proceedings was summarized. It was determined that the effectiveness of access to administrative justice depends on a clear distinction between the prerequisites for the right to file an administrative claim and

the procedural conditions for the proper exercise of this right, since different violations cause different procedural consequences (leaving the statement of claim without action, returning the statement of claim, or refusing to initiate proceedings). The procedure for verifying by a judge the compliance of a statement of claim with the requirements of Articles 160–161 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine is studied, and the importance of judicial control over compliance with such conditions as the proper procedural capacity of the subject of the appeal, confirmation of the powers of the representative, fulfillment of the requirements of pre-trial settlement in cases of its mandatory nature, the absence of identical claims, compliance with the rules for the consolidation of claims, the presence of legal grounds for the appeal in the interests of other persons, compliance with the deadlines for appeals and special deadlines for subjects of public authority in disputes about the recovery of funds is substantiated. It is substantiated that the aforementioned procedural “filters” have a legitimate goal of ensuring procedural economy and legal certainty, however, their application must be proportionate and not undermine the essence of the right to access to court. It is concluded that the combination of prerequisites and procedural conditions forms the normative basis for the emergence and development of administrative proceedings, and also determines the limits of admissibility of a second appeal to the court depending on the type of decision issued at the initial stage of the process.

Key words: *administrative proceedings; initiation of proceedings; prerequisites for applying to court; procedural conditions; statement of claim; return of claim; access to justice.*

Постановка проблеми. Право на звернення до адміністративного суду є однією з ключових конституційних гарантій захисту прав, свобод і законних інтересів особи у сфері публічно-правових відносин. Водночас ефективність реалізації цього права безпосередньо залежить від чіткості та передбачуваності процесуальних механізмів, що регламентують передумови й умови відкриття провадження в адміністративній справі. Саме на стадії вирішення питання про відкриття провадження формується процесуальний баланс між доступом до правосуддя та необхідністю запобігання зловживанню правом на судовий захист. У практиці адміністративних судів нерідко виникають труднощі, пов’язані з розмежуванням передумов і умов звернення до суду, а також із правильним застосуванням процесуальних наслідків у вигляді залишення позовної заяви без руху, її повернення або відмови у відкритті провадження.

Актуальність дослідження зумовлена також тим, що недотримання єдності підходів до тлумачення відповідних норм КАС України може призводити до необґрунтованого обмеження доступу особи до суду, що суперечить як Конституції України, так і стандартам Європейського суду з прав людини. Відтак виникає потреба у комплексному теоретико-прикладному осмисленні процесуальної природи передумов і умов відкриття провадження в адміністративній справі як гарантій реалізації права на звернення до суду.

Стан наукової розробки проблеми. Проблематика адміністративного позову, доступу до правосуддя та процесуальних форм захисту прав у публічно-правових відносинах знайшла відображення у працях провідних українських учених, зокрема С. В. Ківалова, В. М. Бевзенка, Ю. П. Битяка, О. І. Харитонові, А. Ю. Осадчого, І. Б. Коліушка, Р. О. Куйбіди, Т. О. Коломоєць, М. І. Смоковича, О. В. Кузьменко, О. П. Рябченко та інших. У їхніх наукових дослідженнях розкрито загальні засади адміністративного судочинства, питання адміністративної юрисдикції, доступу до суду, процесуальної дієздатності та представництва.

Водночас у науковій літературі недостатньо системно досліджено саме співвідношення передумов і процесуальних умов відкриття провадження в адміністративній справі, а також їх вплив на реалізацію права на звернення до суду. Наявні напрацювання мають фрагментарний характер і не завжди враховують сучасні тенденції судової практики та оновлені підходи Верховного Суду, що зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення зазначеної проблематики з метою формування цілісної концепції процесуальних гарантій доступу до адміністративного правосуддя.

Слід зауважити, що перевірка зазначених процесуальних обставин здійснюється суддею шляхом аналізу змісту позовної заяви та доданих до неї документів. У разі подання позовної заяви з порушенням вимог, установлених статтями 160 і 161 КАС України, суддя протягом п’яти днів із дня її надходження постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху, в якій

обов'язково зазначаються виявлені недоліки, спосіб їх усунення та строк для їх виправлення, що не може перевищувати десяти днів з моменту вручення відповідної ухвали.

Метою наукової статті є вивчення передумов та процесуальних умов відкриття провадження в адміністративній справі, гарантій реалізації права на звернення до суду.

Виклад основного матеріалу. Практика адміністративних судів підтверджує дієвість цього процесуального механізму. Так, у справі № 810/1116/18 суддя, встановивши невиконання позивачем вимог п. 11 ч. 5 ст. 160 та ч. 1 ст. 161 КАС України, ухвалою від 19 березня 2018 р. залишив позовну заяву без руху, надавши позивачу десятиденний строк для усунення виявлених недоліків з дня отримання копії ухвали [1].

Водночас у разі, якщо позивач не усуне недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, суддя відповідно до п. 1 ч. 4 ст. 169 КАС України постановляє ухвалу про повернення позовної заяви. Так, у справі № 810/318/18 суддя ухвалою від 12 лютого 2018 р., керуючись приписами п. 1 ч. 4 ст. 169 КАС України, повернув позовну заяву позивачеві, оскільки недоліки не були усунуті у визначений строк, а клопотання про його продовження до суду не надходило [2; 3].

Другою важливою процесуальною умовою реалізації права на звернення до суду з адміністративним позовом є наявність у особи, яка подала позов, адміністративної процесуальної дієздатності, а у разі звернення через представника – належним чином оформлених представницьких повноважень. З аналізу частин 2 і 3 ст. 43 КАС України випливає, що адміністративна процесуальна дієздатність фізичних та юридичних осіб полягає у здатності особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові.

У науковій літературі обґрунтовується, що адміністративна процесуальна дієздатність належить фізичним особам, які досягли повноліття та не визнані судом недієздатними. Водночас вона може належати і неповнолітнім особам у справах, що виникають з публічно-правових відносин, у яких відповідно до законодавства вони вправі самостійно брати участь.

Отже, після одержання позовної заяви суддя зобов'язаний перевірити, чи подана вона особою, яка має адміністративну процесуальну дієздатність. Відповідно до п. 3 ч. 4 ст. 169 КАС України встановлення судом факту подання позову особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, є самостійною підставою для повернення позовної заяви позивачеві.

Таким чином, дотримання вимог щодо процесуальної дієздатності суб'єкта звернення та належного оформлення представництва виступає обов'язковою умовою належної реалізації права на звернення до адміністративного суду і гарантією легітимності подальшого судового провадження.

Якщо адміністративний позов подається представником, разом із позовною заявою обов'язково повинні бути подані документи, що підтверджують його представницькі повноваження. Зміст статей 55–59 КАС України визначає коло осіб, які можуть виступати представниками, а також перелік документів, що посвідчують відповідні повноваження. Крім того, відповідно до ст. 60 КАС України повноваження представника в суді, так само як і можливі обмеження щодо вчинення ним окремих процесуальних дій, мають бути прямо застережені у довіреності або ордері.

У цьому аспекті слід ураховувати правову позицію Вищого адміністративного суду України, викладену в Довідці до постанови Пленуму від 29 вересня 2016 р. № 14, відповідно до якої у довіреності повинні бути чітко визначені та конкретизовані процесуальні права представника, зокрема право звернення до судів України в інтересах довірителя, у тому числі право підписувати та подавати позовні заяви [4].

Недотримання вимог КАС України щодо належного оформлення повноважень представника тягне за собою процесуальні наслідки у вигляді повернення позовної заяви. Так, згідно з п. 3 ч. 4 ст. 169 КАС України позовна заява повертається позивачеві, якщо вона не підписана або підписана особою, яка не має права її підписувати, або якщо не зазначено посадове становище особи, що її підписала. Прикладом реалізації цієї норми є ухвала Київського окружного адміністративного суду від 15 лютого 2018 р. у справі № 810/737/18, якою позовну заяву було повернуто позивачеві у зв'язку з тим, що надана довіреність не містила повноважень представника на підписання позовної заяви [5].

Третьою важливою процесуальною умовою реалізації права на звернення до суду з адміністративним позовом є дотримання вимог досудового врегулювання спору. На наш погляд, передбачене положеннями ст. 17 КАС України досудове врегулювання спору являє собою систему заходів, спрямованих, по-перше, на ініціювання громадянином захисту своїх прав, свобод

і законних інтересів, які, на його переконання, порушені рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень, а по-друге, на реагування самого суб'єкта владних повноважень з метою добровільного та безпосереднього врегулювання спору у сфері публічно-правових відносин до звернення до адміністративного суду.

Таке врегулювання охоплює не лише пред'явлення вимог суб'єкту владних повноважень, а й можливість їх розгляду та добровільного задоволення у разі обґрунтованості й законності. Відповідна процесуальна умова має на меті сприяти примиренню сторін, оперативному відновленню порушених прав громадянина та зменшенню навантаження на адміністративні суди у справах незначної складності. Невиконання вимог щодо обов'язкового досудового врегулювання спору тягне за собою повернення позовної заяви відповідно до п. 4 ч. 4 ст. 169 КАС України.

Четвертою процесуальною умовою є відсутність у провадженні цього самого суду іншого адміністративного позову до того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав, щодо якого на момент вирішення питання про відкриття провадження не постановлено ухвалу про відкриття або відмову у відкритті провадження, повернення позовної заяви чи залишення позову без розгляду. Такі позови визнаються тотожними, оскільки в них збігаються сторони, предмет і підстава.

КАС України не допускає багаторазового одночасного звернення особи з тотожним адміністративним позовом до одного й того самого суду першої інстанції. Перевірка цієї умови на стадії відкриття провадження спрямована на забезпечення процесуальної економії та запобігання паралельному розгляду ідентичних спорів. Вирішуючи це питання, суд може використовувати дані Єдиного державного реєстру судових рішень, функціонування якого регламентується Законом України «Про доступ до судових рішень» [6], що істотно спрощує перевірку наявності ухвал у тотожних справах.

П'ятою процесуальною умовою є дотримання правил об'єднання позовних вимог. Із системного аналізу статей 5, 21 та 172 КАС України випливає, що позивач має право об'єднати в одній позовній заяві кілька вимог до відповідача за умови, що вони є взаємопов'язаними. Відповідно до ч. 1 ст. 172 КАС України допускається об'єднання вимог, пов'язаних між собою підставами виникнення або доказами, а також основних і похідних позовних вимог. При цьому п. 23 ч. 1 ст. 4 КАС України визначає похідну позовну вимогу як таку, задоволення якої залежить від задоволення основної вимоги.

Отже, об'єднані вимоги повинні впливати з одних і тих самих спірних публічно-правових відносин і ґрунтуватися на спільній доказовій базі. Розгляд кількох взаємопов'язаних вимог у межах одного провадження створює більш сприятливі умови для повного та всебічного з'ясування обставин справи і забезпечує процесуальну економію.

Згідно з ч. 2 ст. 21 КАС України, якщо справа щодо пов'язаних вимог територіально підсудна різним місцевим адміністративним судам, вона розглядається одним із цих судів за вибором позивача. У науковій літературі обґрунтовано зазначається, що йдеться про підсудність виключно місцевим загальним судам як адміністративним судам або окружним адміністративним судам [7, с. 109]. Таким чином, зазначена норма фактично розширює межі альтернативної територіальної підсудності, надаючи позивачеві можливість обрати той суд, до якого він вважає за доцільне звернутися з об'єднаними взаємопов'язаними вимогами.

З урахуванням наведеного вважаємо, що позовні вимоги можуть бути об'єднані в одній позовній заяві за умови одночасної наявності таких критеріїв:

вимоги є взаємопов'язаними між собою;

вони належать до категорії справ, що підпадають під юрисдикцію адміністративних судів відповідно до ч. 1 ст. 19 КАС України;

такі вимоги є підсудними одному й тому самому адміністративному суду за правилами, встановленими КАС України.

Отже, дотримання правил об'єднання позовних вимог є можливим лише за наявності сукупності всіх трьох зазначених умов.

Порушення правил об'єднання позовних вимог (за винятком випадків, коли можуть бути застосовані положення ст. 172 КАС України) тягне за собою процесуальний наслідок у вигляді повернення позовної заяви позивачеві. Так, ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 6 лютого 2018 р. у справі № 826/1770/18, постановленою на підставі п. 6 ч. 4 ст. 169 КАС України, позовну заяву було повернуто позивачеві у зв'язку з тим, що в ній були об'єднані позовні вимоги, які підлягали розгляду в порядку різного судочинства [8].

Шостою процесуальною умовою реалізації права на звернення до адміністративного суду є наявність належних підстав для подання позову органами та особами, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Аналіз положень частин 1 і 2 ст. 53 КАС України у взаємозв'язку з приписами ст. 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» дає підстави стверджувати, що право Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини на звернення до адміністративного суду в інтересах іншої особи виникає за умови належного обґрунтування визначених законом підстав такого звернення. До них належать, зокрема, неможливість особи самостійно здійснювати захист своїх прав, свобод та законних інтересів у спірних публічно-правових відносинах з огляду на фізичний стан, недозрівання повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність. Невиконання вимог щодо надання такого обґрунтування зумовлює застосування положень п. 7 ч. 4 ст. 169 КАС України, відповідно до яких позовна заява повертається позивачеві у разі відсутності підстав для звернення до суду особи, якій законом надано право діяти в інтересах іншої особи.

Сьомою процесуальною умовою є дотримання спеціальних вимог щодо строків звернення суб'єкта владних повноважень із позовом про стягнення грошових коштів, який ґрунтується на його рішенні. Із приписів ч. 2 ст. 122 КАС України випливає, що з дня, коли фізична або юридична особа дізналася чи повинна була дізнатися про порушення своїх прав унаслідок прийняття рішення про застосування штрафних санкцій, починається перебіг шестимісячного строку для його оскарження в адміністративному суді. Лише після спливу цього строку у суб'єкта владних повноважень виникає право звернення до суду з вимогою про стягнення грошових коштів у межах тримісячного строку, встановленого ч. 2 ст. 122 КАС України. Відтак, подання такого позову до закінчення шестимісячного строку на оскарження рішення є підставою для повернення позовної заяви відповідно до п. 8 ч. 4 ст. 169 КАС України.

Восьмою процесуальною умовою є дотримання строків звернення до адміністративного суду. У Рішенні Конституційного Суду України від 22 лютого 2012 р. № 4-рп/2012 зазначено, що строки звернення до суду як елемент механізму реалізації права на судовий захист є однією з процесуальних гарантій забезпечення прав і свобод учасників правовідносин [9]. Таким чином, реалізація конституційного права на судовий захист органічно пов'язана зі строками звернення до адміністративного суду, встановленими ст. 122 КАС України.

Аналіз цієї норми свідчить, що з метою забезпечення ефективного захисту прав, свобод та законних інтересів особи законодавець допускає можливість пріоритетного застосування спеціальних норм інших законів, якщо ними враховано особливості окремих категорій публічно-правових спорів. Установлені КАС України та іншими законами строки звернення до адміністративного суду спрямовані на забезпечення своєчасної реалізації права на судовий захист і водночас обмежують період, у межах якого публічно-правові відносини можуть вважатися спірними. У разі пропуску таких строків без поважних причин відповідні правовідносини набувають ознак стабільності, що істотно впливає на можливість їх судового перегляду.

Аналіз положень ст. 123 КАС України, яка регламентує наслідки пропуску строків звернення до адміністративного суду, свідчить про наділення суду повноваженнями залишити адміністративний позов без руху у разі подання його після спливу встановлених законом строків без заяви про поновлення такого строку або у випадку, коли підстави, наведені у відповідній заяві, визнаються судом неповажними.

На стадії вирішення питання про відкриття провадження в адміністративній справі зазначені процесуальні дії суду кореспондують приписам п. 5 ч. 1 ст. 171 КАС України, відповідно до яких суддя після надходження позовної заяви з'ясовує, чи подано позов у межах встановленого законом строку, а у разі його пропуску – чи є достатні підстави для визнання причин такого пропуску поважними.

У правовій позиції Верховного Суду, викладеній у постанові від 21 лютого 2018 р. в адміністративній справі № 346/3696/17, зазначено, що поважними причинами пропуску строку звернення до суду можуть визнаватися лише ті обставини, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення особи, пов'язані з істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення процесуальних дій та підтверджені належними доказами [10].

На наш погляд, вирішуючи питання про відкриття провадження в адміністративній справі, суддя, оцінюючи наведені заявником обставини, які перешкождали своєчасному зверненню до суду, повинен виходити з комплексної оцінки всіх доводів, викладених у позовній заяві та доданих до неї матеріалах, а також з'ясувати, чи мав суб'єкт звернення за конкретних умов реальну можливість своєчасно реалізувати своє конституційне право на судовий захист шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції.

Водночас відповідно до п. 9 ч. 4 ст. 169 КАС України позовна заява підлягає поверненню позивачеві у випадках, передбачених ч. 2 ст. 123 КАС України. Прикладом застосування цієї норми є ухвала Київського окружного адміністративного суду від 12 лютого 2018 р. у справі № 810/233/18, якою позовну заяву було повернуто позивачеві з огляду на те, що суд дійшов висновку про наявність у позивача можливості бути обізнаним щодо предмета спору, а тому визнав наведені ним підстави для поновлення строку звернення до адміністративного суду неповажними [11].

Висновки. Таким чином, інститут строків звернення до адміністративного суду та механізм їх поновлення виступають важливими процесуальними гарантіями балансу між правом особи на доступ до правосуддя та принципом правової визначеності у публічно-правових відносинах.

Підсумовуючи викладене, слід наголосити, що недодержання суб'єктом звернення встановленого КАС України процесуального порядку (умов) реалізації права на звернення до суду з адміністративним позовом, виявлене судом на стадії вирішення питання про відкриття провадження в адміністративній справі, зумовлює настання визначених законом правових наслідків, які процесуально оформлюються ухвалами про залишення позовної заяви без руху або про її повернення (частини 1, 4 ст. 169 КАС України). Водночас право громадянина на звернення до суду з адміністративним позовом за захистом свого порушеного права гарантується процесуальною можливістю апеляційного оскарження ухвали про повернення позовної заяви, а також її скасування судом апеляційної інстанції з покладенням на суд першої інстанції обов'язку прийняти позовну заяву до провадження. При цьому у разі скасування відповідної ухвали суд першої інстанції позбавлений права повторно повертати позовну заяву (ч. 7 ст. 169 КАС України).

Окремої уваги заслуговують інші процесуальні особливості реалізації права на звернення до суду з адміністративним позовом, які враховуються судом під час вирішення питання про відкриття провадження. Зокрема, відповідно до п. 2 ч. 4 ст. 169 КАС України самостійною підставою для повернення позовної заяви є заява позивача про її відкликання, подана до відкриття провадження в адміністративній справі, що фактично свідчить про добровільну відмову особи від використання судової форми захисту своїх прав, свобод та законних інтересів у публічно-правових відносинах. Так, ухвалою Київського окружного адміністративного суду від 12 лютого 2018 р. у справі № 810/453/18 позовну заяву було повернуто позивачеві у зв'язку з поданням представником заяви про відкликання позову до відкриття провадження у справі [12]. Водночас відповідно до ч. 8 ст. 169 КАС України повернення позовної заяви не позбавляє особу права повторного звернення до адміністративного суду в порядку, встановленому законом.

Крім того, ч. 9 ст. 169 КАС України передбачає окремі процесуальні особливості щодо повернення судового збору, зокрема у випадку повернення позовної заяви з підстав, визначених п. 5 ч. 4 цієї статті, сплачений судовий збір позивачеві не повертається.

Отже, норми КАС України встановлюють чіткий і вичерпний перелік передумов належної реалізації права на звернення до суду з адміністративним позовом, недотримання яких відповідно до вимог ст. 170 КАС України є підставою для відмови у відкритті провадження в адміністративній справі, а також визначають вичерпний перелік процесуальних умов реалізації цього права, недодержання яких згідно зі ст. 169 КАС України тягне залишення позовної заяви без руху або її повернення.

Принципова відмінність процесуальних наслідків зазначених рішень полягає в тому, що у випадку відмови у відкритті провадження повторне звернення тієї самої особи до адміністративного суду з тожозим адміністративним позовом не допускається, тоді як у разі повернення позовної заяви після усунення обставин, що зумовили таке повернення, позивач зберігає право на повторне звернення до суду з адміністративним позовом у порядку, встановленому законом.

Відкриття провадження в адміністративній справі, відповідно до приписів ч. 8 ст. 171 КАС України, повинно бути здійснене не пізніше п'яти днів з дня надходження до адміністративного суду позовної заяви, заяви про усунення недоліків позовної заяви у разі її залишення без руху, або з дня отримання судом у порядку, визначеному частинами 3–6 ст. 171 КАС України, інформації про місце проживання (перебування) фізичної особи. Так, у адміністративній справі № 802/739/18-а ухвалою від 16 березня 2018 р. суддя Вінницького окружного адміністративного суду, перевіряючи позовну заяву та додані до неї матеріали, дійшов висновку про її підсудність цьому суду та відповідність вимогам статей 160, 161 КАС України, що стало підставою для прийняття позовної заяви до розгляду і відкриття провадження у справі [13].

З урахуванням викладеного можна дійти висновку, що гарантоване Конституцією України та конкретизоване нормами КАС України право на судовий захист забезпечує громадянину чітко визначену процесуальну можливість ефективного захисту своїх прав, свобод і законних інтересів

у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень шляхом реалізації права на звернення до суду з адміністративним позовом. Водночас системний аналіз відповідних положень КАС України свідчить, що законодавець у межах процесуальної форми адміністративного судочинства встановив нормативно врегульовану послідовність дій, спрямованих на практичну реалізацію права на судовий захист від протиправних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

Обов'язок адміністративного суду щодо здійснення справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення публічно-правового спору виникає за умови дотримання суб'єктом звернення визначеного КАС України вичерпного переліку передумов права на звернення до суду з адміністративним позовом, а також установлених процесуальних умов належної реалізації цього права. Саме поєднання зазначених передумов і умов формує процесуальну основу для виникнення та розвитку адміністративного судочинства як форми реалізації конституційного права громадянина на судовий захист.

Список використаних джерел:

1. Тимченко Г. П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 20 с.
2. Ухвала Київського окружного адміністративного суду від 12 лютого 2018 р. у адміністративній справі № 810/318/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72274134>
3. Ухвала Київського окружного адміністративного суду від 19 березня 2018 р. у адміністративній справі № 810/1116/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72796203>
4. Про узагальнення практики застосування адміністративними судами першої інстанції глав 1–4 розділу III Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду та вирішення адміністративних справ: постанова Пленуму Вишого адміністративного суду України від 29.09.2016 р. № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014760-16>
5. Ухвала Київського окружного адміністративного суду від 15 лютого 2018 р. у адміністративній справі № 810/737/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72324979>
6. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22 грудня 2005 року № 3262-IV. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15
7. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / за заг. ред. І. Х. Темкіжева (кер. авт. кол.). 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 720 с.
8. Ухвала Окружного адміністративного суду міста Києва від 6 лютого 2018 р. у адміністративній справі № 826/1770/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72027552>
9. Рішення Конституційного Суду України від 22 лютого 2012 р. № 4-рп/2012 у справі за конституційним зверненням громадянина Стріхаря Володимира Васильовича щодо офіційного тлумачення положень статті 233 Кодексу законів про працю України у взаємозв'язку з положеннями статей 117, 237-1 цього кодексу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-12>
10. Постанова Верховного Суду від 28 березня 2018 р. у адміністративній справі № 569/7556/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73044276>
11. Ухвала Київського окружного адміністративного суду від 12 лютого 2018 р. у адміністративній справі № 810/233/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72274128>
12. Ухвала Київського окружного адміністративного суду від 12 лютого 2018 р. у адміністративній справі № 810/453/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72273960>
13. Ухвала Вінницького окружного адміністративного суду від 16 березня 2018 р. у адміністративній справі № 802/739/18-а. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72768451>

Дата першого надходження статті до видання: 10.10.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.11.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.11.2025